

Haridus- ja Teadusministeerium
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Munga 18
50088 Tartu

Teie 16.04.2020 nr 8-1/20/1647

Meie *kuupäev digitaalallkirjas* nr 1-3/40-1

Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 kinnitamine

Austatud ministrid

Eesti Tööandjate Keskliit (TKL) ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) tänavad kaasamise eest Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava (edaspidi „TAIE“) koostamisse ning esitavad järgmised ühiselt väljatöötatud ettepanekud.

Oleme TAIE koostamises aktiivselt osalenud, kuid meil oleks TAIE kooskõlastusele saadetud versiooni osas siiski veel mõned märkused:

- 1) Üldiselt võiks rahulduda olemasoleva visiooniga, kuid selle arengukava põhiväärtust ühiskonnale väljendab ja seetõttu tuleks edaspidi pigem rõhutada TAIE üldeesmärki: Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoides Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele.
- 2) Arengukava eesmärk ja alaeesmärgid on asjakohased. Arengukava võiks ühiskonna jaoks kujuneda väärtuslikumaks, kui teadmussiirde eesmärk tõesti hoitakse põhieesmärgina. Meie hinnangul võiks pakutud üldeesmärk olla TAIE visioon, kuna selgitab kõige paremini, mida tavapärase teaduskeskkonna ja ettevõtluskeskkonna arendamise kõrval tuleks teha teisiti. Ettepaneku punktis 5 tõstatame ka teadmussiirde termini küsimuse.
- 3) Analüüsida tuleks ka TAIE visiooni ja eesmärkide seotust Eesti 2035 strateegiaga.
- 4) Mõõdikute osas:
 - a. Üldeesmärgid
 - i. Kõik mõõdikud on head ja ambitsioonikad, eriti tööjõutootlikkuse tase 110%.
 - b. Teadmussiire
 - i. Teadlaste ja inseneride arv ettevõtluses on hea mõõdik TAI aktiivsuse kohta ja ka 3,5 korda kõrgem sihttase on ambitsioonikas.
 - ii. Punkti 1 teadmussiirde suuna selgituse juurde võiks lisada ühiskonna suurima ootuse arengukavale: „ja käivitab olulisel määral Eesti majanduse lisandväärtuse kasvu“?

- iii. Mittemateriaalse põhivara investeringud on kindlasti oluline näitaja, aga ei kata üks-ühele teadmussiirde investeringuid, erasektor huvituks, mitu % suur- ja kesk-ettevõtetest teeb TAI investeringuid tasemel 2% käibest.
- c. Teadussüsteem:
- i. Tunnustame, et sisse on võetud ettevõtete poolt teaduse tegevuse rahastamise osakaal, mis näitab teaduse ja ettevõtluse koostööd.
 - ii. Teeme ettepaneku asendada „TA korralise evalveerimise käigus välisekspertide poolt antud hinnang Frascati valdkondades tehtava teadus- ja arendustegevuse mitmekesisusele“ ülikoolide tulemuse paranemisega mõnes konkreetsetes rahvusvahelises edetabelis.
 - iii. lisada Teadussüsteemi alla punkt 4. ‘Suurendame oluliselt teadlaste ja inseneride osakaalu’. Tegevussuundade all on paljud sellega seonduvad tegevused välja toodud (doktoriõppe rahastamise reform, noorteadlased jne) aga TAI inimeste puudujääk on piisavalt oluline, et see eraldi punktina kõrgemal tasemel välja tuua.
- d. Ettevõtluskeskkond:
- i. Eesti positsioon Doing Business indeksis on hea valik ja eesmärk nr 5 hulka jõuda on ambitsioonikas.
- e. Täiendavalt:
- i. Peame heaks mõõdikuks European Innovation Scoreboard’i, aga kuna tegu on pigem katusmõõdikuga, siis ta sobiks kas üldeesmärgi juurde või üldse toetavaks mõõdikuks, et hinnata innovatsiooni ökosüsteemi arenguid tervikuna naabritega võrreldes.
- f. Kokkuvõttes tunnustame mõõdikute komplekti tervikuna nii konkreetse kui ambitsiooni poolest.
- 5) Fookusvaldkondade osas loeme positiivseks, et on selge suund teha valikuid, kuna kõike ei jõua väike riik teha tipptasemel. Hea, et on võetud selgete tähtaegadega eesmärgid selles küsimuses otsusteni jõudmiseks. Samuti on hästi sõnastatud lähtekoht, et fookusvaldkonnad peavad haakuma Eesti 2035, EL ja ÜRO globaalsete eesmärkidega. Kuna fookusvaldkonna mõiste on täna nii teadus kui ettevõtlussektoris ebaselge, siis teeme ettepaneku „fookusvaldkondade valik“ ümber nimetada „missioonide valikuks“ tuues seeläbi arengukavasse selgemalt sisse arusaamise, mida tähendab ambitsioon, et era- ja teaduse koostöös lahendatakse ühiskonna ees seisvaid probleeme – need probleemid tulekski TAIE kontekstis sõnastada selgeteks missioonideks. Ühtlasi teeme ettepaneku teadmussiirde programm (samm) nimetada ümber missiooni programmiks (sambaks). Eelkirjeldatu kohta esitame täpsema mudeli eraldiseisva ettepanekuna maikuu keskpaigas. Täpsustamist vajab fookusvaldkondade/missioonide juhtimismudel is erasektori kaasamise vorm.
- 6) Kui fookusvaldkonnad / missioonid on hästi sõnastatud, siis on sõnastatud tegevussuunad üldjoontes piisavad. Siiski on üldine ootus ettevõtlussektoril, et need oleksid sõnastatud konkreetsemate, mõõdetavate eesmärkidena. Siiski on tegevussuunana puudu TAI inimesed (kuigi mõõdiku tasemel on kenasti olemas). Näiteks TAI arengut ei toimu, kui ei ole kvalifitseeritud töötajaid ja teadlasi. Seega võiks sõnastada sel puhul eesmärgi – „suurendame teadlaste arvu erasektoris ja akadeemias 4,5-ni 1000 elaniku kohta“.
- 7) Mõjude hindamine ei ole arengukava põhitekstis kuigi põhjalikult kajastatud ning ka Lisas 5 toodud loetelud on vaid kirjeldavad ja tegelikku mõju olulistest valdkondades sealt välja ei loe. Näiteks põhitekstis ei ole üldse mainitud mõjuna majandusliku lisandväärtuse kasvu ja sellest tulenevat mõju riigi maksudele. Oleks oodanud põhimõõdikute muutusest tingitud mõju arutusi – näiteks kuidas võiks tööjõutootlikkuse kasv EL keskmisest 78%-lt 110%-le mõjuda riigi täiendavate maksulaekumistena ja/või mis oleks mõju SKP-le või majanduskasvule.

8) Redaktsioonilised vead:

- a. TAIE põhidokument lk 16 näitab arengukava juhtimise kõrgeimaks organiks TAIE juhtkomisjoni, lisa lk 25 räägib Juhtrühmast ja samuti on struktuuri joonised erinevad.
- b. Põhitekstis ega lisades ei ole selge erasektori kaasamise mudel. TAIE eesmärkides on investeringute sihttase SKP-st 1% riigilt ja 2% erasektorist. Selle saavutamiseks oleks loogiline joonistada kõrvale ka erasektori kaasamise mudel – hetkel on selge, et 5 erasektori esindajat on TAIE juhtkomisjonis, aga mitte see, kuidas on tagatud sektorite laiapõhjaline kaasatus või esinduslikkus. Tööandjate Keskliit on loonud erialaliitude ülese Innovatsiooni Käivituskoja. Koos erialaliitude esindajatega kuulub Innovatsiooni Käivituskotta juba üle 50 ettevõtlussektori esindaja. Teeme ettepaneku, et see organ võiks soovitada Juhtkomisjoni 3 erasektori liiget 5-st. Innovatsiooni Käivituskoda võtab oma ülesandeks erialaliitude üleselt ettevõtlussektori kaasamise. Perspektiivis soovitame TAIE juhtkomisjoni ja TAN-i ühendada, kujundades neist kokku sisuline ja kaasav koostöövorm, kooskõlas TAIE eesmärkidega.
- c. TAIE lisa 6 (lisade lk 34) toob täiendavalt välja Fookusvaldkondade Juhtkogul põhineva juhtimismudeli, ka seal oleks vaja erasektori kaasamine läbi mõelda.

Peame hästi oluliseks, et lisaks käesolevale arengukavale arvestaksid samu eesmärke ka haridusjuhid ning haridusvaldkonna arengukavad. Erialaspetsialistide, inseneride ja teadlaste koolitusmaht ja õppekavade sisu peab vastama TAIE eesmärkidele ja fookusteemadele. See on TAIE eesmärkide saavutamise üks olulisemaid eeldusi.

Kokkuvõttes täname veelkord ettevõtjate kaasamise eest arengukava koostamisse, tunnustame, et arengukava koostati Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös ning, et arengukavasse sai lisaks teadusele ja ettevõtlusele ka neid valdkondi ühendav teadmussiirde komponent. Mõned asjad arengukavas on veel vaja läbi mõelda, kuid üldjoontes on see dokument juba vormis, mille puhul jääb üle vaid soovida, et selle ellurakendamine hakkaks realselt ja sisuliselt toimima.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Arto Aas

Eesti Tööandjate Keskliidu juhataja

Ivo Suursoo

ETKL volikogu aseesimees

Innovatsiooni Käivituskoja juht

ITL asepresident